

ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ НЕФИНАНСОВИЯ СЕКТОР НА ИКОНОМИКАТА

(Към 1 януари 2013 г.)

Януари 2014 г., София

Съдържание

РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО	3
Прогнози.....	6
Предложения	6
А. ЗАДЪЛЖЕНИЯ	7
I. Размер и темп на нарастване на задълженията.....	7
II. Съотношение на задълженията спрямо основни макроикономически показатели	7
1. Задължения и БВП	7
2. Задължения и инвестиции	8
3. Задължения към активи и собствен капитал.....	8
4. Задължения и приходи от продажби.....	8
III. Структура на задълженията	9
1. По вид на кредиторите	9
2. Агрегирана структура.....	10
a. Междуфирмени задължения	11
b. Данъчни и осигурителни задължения	11
c. Задължения към финансови предприятия.....	12
d. Задължения към персонала	12
3. Срочност на задълженията	13
4. По икономически дейности	14
5. По институционални сектори	15
a. По вид на кредитора.....	16
b. Агрегирана структура.....	17
c. Дългосрочни и краткосрочни	17
6. По размер на предприятията	18
Б. ВЗЕМАНИЯ	19
1. Общ размер на вземанията.....	19
2. Вземания от държавата и общините	19

РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

1. За разлика от останалите страни в ЕС, България има малък държавен дълг (18.5% от БВП през 2012 г.), но огромен и непрекъснато нарастващ корпоративен дълг (217% от БВП), което блокира растежа на икономиката. Това означава, че **негативите и тежестта на икономическата криза е прехвърлена основно върху реалния бизнес**, който е заложник на фискалната стабилност на макрониво.

2. **Структурните деформации в икономиката все още не са преодолен и задълженията продължават да растат.** Задълженията надхвърлиха 168 млрд.лв., което е с 5.6 млрд. лв. (3.4%) повече спрямо 2011 г. и 2.5 пъти повече спрямо 2005 г. Свиването на инвестициите с над 4,7 млрд. лв. за периода 2009-2012 г. е съществен фактор и индикатор за лошото здраве на икономиката. Тенденцията на нарастване на задълженията и сравнително малкият ръст на БВП през 2012 г. показват, че икономическата среда продължава да бъде твърде неблагоприятна и поставя икономиката ни в много рискова ситуация.

3. **По-голямата част от нефинансовите предприятия са декапитализирани.** Задълженията им в края на 2012 г. са с 61 % по-големи от собствения им капитал и с 50% по-големи от дълготрайните им материални активи. Особено тревожно е положението в предприятията, пласирани на фондовата борса. Сериозното обезценяване на акциите им през 2008-2009 г. оказва допълнително негативно въздействие върху техния потенциал за развитие.

4. **През 2012 г. се запазва негативното съотношение между размера на задълженията на нефинансовите предприятия и приходите им от продажби (намалени с балансовата стойност на продадените активи).** Спрямо началото на икономическата криза, обаче, се забелязва леко подобряване на това съотношение, като през 2009 г. на 1 лев приходи от продажби са се падали 1.58 лв. задължения, а през 2012 г. – 1.26 лв. Очакванията са и през следващите години производствената активност на предприятията да не осигурява достатъчно средства за изплащане на задълженията. Съществува опасност от възпроизвеждане на тези задължения в следващите години при слаб растеж на икономиката. Основната дилема е дали дълговете ще блокират дългосрочно растежа, или растежът ще намали риска от свръхзадължнялост

5. **През 2012 г. относителните дялове на задълженията не са претърпели съществени изменения спрямо 2011 г.,** като най-голям е дялът на задълженията към финансови предприятия (28.7%), следвани от задълженията към свързани предприятия (24%) и към доставчици (18.5%).

6. От началото на икономическата криза през 2009 г. се наблюдава **застой (дори спад) в темповете на растеж на задълженията към финансови институции.** От 30-50% ежегоден ръст в периода 2005-2008 г. темповете спадат до 1-5% годишно в периода 2009-2012 г., като се наблюдава по-голям спад при дългосрочните (инвестиционните) кредити. Тези тенденции се запазват и през 2012 г., когато задълженията към финансови институции намаляват с 0.4 млрд.лв. (-0.8%) спрямо 2011 г., основно заради намаление на дългосрочните задължения (-1.5%) и лек ръст при краткосрочните задължения (0.4%). Влошените финансови резултати на предприятията и обезценяването на обезпеченията доведе до затягането на банковите условия за дългосрочно финансиране, а оттам – до спад в инвестициите. Паралелно с това е налице и голям дял на проблемните кредити (25% към края на 2012 г.), което

поставя сериозни въпроси относно увеличението на риска в икономиката. Точен индикатор за този повишен риск е незначителното намаление на лихвените проценти по кредитите в последните месеци.

7. Данните за задлъжнялостта на нефинансовите предприятия през 2012 г. потвърждават факта, че **инвестиционната активност практически е замръзнала** на нивото на предходната година. През 2012 г. краткосрочните задължения (до 1 г.) нарастват с много по-големи темпове от дългосрочните (над 1 г.), а дългосрочните кредити (които са с инвестиционен характер) дори бележат спад. Ръстът на краткосрочните задължения с 5.4 млрд.лв. (6.1%) през 2012 г. спрямо 2011 г. показва, че дейността на нефинансовите предприятия се затруднява от **недостатъчните оборотни средства**, с които те обслужват производствената си дейност. Положителна тенденция е намалението с 5.5% на дългосрочните задължения към доставчици, както и тези към свързани предприятия (-3.5%). В същото време, налице е сериозно нарастване на краткосрочните задължения към свързани предприятия, което е сигнал за счетоводно укриване на обороти.

8. Данъчно-осигурителните задължения, както и задълженията към персонала са с незначителен дял в общия размер на задълженията:

- **Задълженията към персонала** през 2012 г. са в размер на 2 млрд.лв., което е едва 1% от всички задължения. В сравнение с 2005 г. задълженията към персонала са нараснали със 770 млн. лв. (61.5%), а спрямо 2011 г. – с 88 млн.лв. (4.5%). Средно на едно заето на трудов договор лице неизплатените трудови възнаграждения са 910 лв., като 10% от тях са за период над 1 г. В сравнение с 2009 г. те са повече със 133 лв./зает (17%), а спрямо 2011 г. – с 49 лв./зает (5.7%), вкл. наблюдава се леко увеличение на задълженията над 1 год.
- **Задълженията за осигуровки** са нараснали с 54 млн.лв. (5.3%). Средно на едно наето по трудов договор лице през 2012 г. задълженията за осигуровки са били 483 лв., като 15% от тях са със срок над 1 година. В сравнение с 2009 г. те са нараснали със 109 лв./зает (29%), а спрямо 2011 г. – с 29 лв./зает (6.4%).
- **Данъчните задължения** в края на 2012 г. са 3.8 млрд.лв, което е 300 млн.лв. (8.5%) повече спрямо края на 2011 г.

9. През 2012 г. отново най-голямо е увеличението на междуфирмените задължения, които достигнаха 113.3 млрд.лв. и са с 5.6 млрд.лв. (5.2%) повече спрямо 2011 г. На междуфирмената задлъжнялост се падат над 90% от прираста на задлъжнялостта на нефинансовите предприятия през 2012 година. От началото на икономическата криза през 2009 г. задълженията към свързани предприятия запазват високо ниво в размер на около 1/2 от БВП на страната. През 2012 г. спрямо 2011 г. те са повече с 1.9 млрд.лв. (5%), а задълженията към доставчици са повече с 0.6 млрд.лв. (1.9%). Това показва, че финансовото състояние на по-голямата част от предприятията остава влошено и в условията на свитата им производствена активност, поради кризата, те нямат достатъчно средства да изплащат навреме разходите си за суровини, материали, услуги и др.

10. В номинално изражение **с най-голям ръст през 2012 спрямо 2011 г. са задълженията в енергетиката (+3.23 млрд.лв.) и в търговията (+4.08 млрд. лв.).** Намаление на задълженията спрямо 2011 г. има в секторите металургия, добивна промишленост, машиностроене, далекосъобщения и химическа промишленост. В секторите „Търговия; Транспорт; Туризъм“ и „Операции с недвижими имоти“ се наблюдава по-висок дял на задълженията в сравнение с дела на тези сектори в БВП.

11. Основната част от задълженията (95.4%) са на предприятията от частния сектор, но тези в обществения сектор нарастват с по-високи темпове. Задълженията на предприятията от обществения сектор в началото на 2013 г. са 7.8 млрд.лв. Те съставляват 4.6% от всички задължения на нефинансовите предприятия. В същото време, задълженията в обществения сектор нарастват с по-високи темпове спрямо тези в частния сектор (ръстът на задълженията в обществения сектор през 2012 г. спрямо 2011 г. е 9.8%, а в частния - 3.2%, т.е. 3 пъти по-нисък). През 2012 г. задълженията на предприятията от обществения сектор съставляват 38% от размера на техните активи, т.е. на 100 лв. активи се падат 38 лв. задължения. При предприятията от частния сектор задълженията са със 75% повече от активите, т.е. на 100 лв. активи се падат 175 лв. задължения.

Прави впечатление сравнително големият дял на задълженията на предприятията от обществения сектор към доставчици (29%), към персонала (3,3% - три пъти по-голям дял от този в частния сектор) и към данъчната и осигурителните системи (3.8% - почти два пъти по-голям дял от този в частния сектор). Погледнато в динамика (2012 г. спрямо 2011 г.), при предприятията от обществения сектор се увеличава дялът на задълженията към доставчици (от 26.7% на 29%), както и към предприятия от група и свързани предприятия (от 14.3% на 23.5%). В частния сектор пропорциите се запазват през 2012 г. спрямо предходната година.

Агрегираната структура на задълженията е почти еднаква в частния и в публичния сектор, като най-голям е дялът на междуфирмените задължения (две-трети от всички), следвани от тези към финансови предприятия (около 30%). Задълженията за данъци, осигуровки и трудови възнаграждения са с маргинални стойности (2-4%). В частния сектор пропорциите са константни в периода 2009-2012 г., докато в обществения сектор за посочения период се наблюдава ръст на междуфирмените задължения и намаляване на задълженията към финансови предприятия - от 42% на 28%.

12. Задълженията на малките и средни предприятия (с до 250 заети), които водят двустранни счетоводни записвания, в началото на 2013 г. надхвърлят 62 млрд.лв. и съставляват 38% от всички задължения на нефинансовите предприятия. Спрямо общите задължения на нефинансовите предприятия най-голям е дялът на МСП в задълженията към персонала (46.9%), към финансови предприятия (45.4%), към осигурителната (46.4%) и към данъчната система (42.5%). През 2012 г. намаляват задълженията на МСП към финансови предприятия, което е показател за трудностите пред техния достъп до кредити.

13. Държавата и общините и през 2012 г. продължиха да генерират междуфирмени задължения, но в по-малка степен в сравнение с 2011 г. Балансите на нефинансовите предприятия към 31.12.2012 г. показват, че имат вземания от ведомства, държавни и общински предприятия на стойност 2.6 млрд.лв., в т.ч. 2.3 млрд.лв. са държавните задължения, а 360 млн.лв. са общинските. Тези вземания се равняват на 1.6% от задълженията на нефинансовите предприятия и 2.3% от междуфирмените задължения.

От общите задължения на държавата и общините 447 млн.лв. са за изпълнени поръчки, а 1.8 млрд.лв. са от невъзстановени данъци (вкл. ДДС и акцизи).

Просрочените задължения на държавата и общините към 31.12.2012 г. възлизат на 284 млн.лв. (вкл. 111 млн.лв. от държавата и 173 млн.лв. от общините), а към края на 2013 г. са 314 млн.лв. (вкл. 152 млн.лв. от държавата и 162 млн.лв. от общините).

Прогнози

- Постепенното излизане от кризата на страните от ЕС създава условия за ускоряване на икономическия растеж в страната. Физическият обем на БВП през третото тримесечие на 2013 г. нарасна с 1,5 % и той практически е на равнището на същото тримесечие на 2008 г., преди началото на кризата. След продължителен спад на промишленото производство, то бележи ръст през септември, октомври и ноември 2013 г. Тези положителни тенденции създават предпоставки да се очаква, че през 2013 и 2014 г. ще се подобри финансовото състояние и ще се намали задлъжнялостта на предприятията.
- Влияние върху финансовото състояние на предприятията и задлъжнялостта ще оказва значителното увеличение на износа за страните от ЕС, като фактор за икономически растеж в страната.
- Нарастването на броя на фалитите и на случаите с фактическа неплатежоспособност, бавните процедури по несъстоятелност, както и запазващото се високо ниво на необслужваните кредитите, ще продължат да оказват влияние върху задлъжнялостта.

Предложения

1. Улеснен достъп до правосъдие, вкл. чрез:

- 1) Цялостно реструктуриране на тарифите за правораздаване, нотариални услуги, съдия-изпълнители и др.;
- 2) Ускоряване на процедурите по несъстоятелност;
- 3) Включване на арбитражни клаузи в търговските договори, с финансови застрахователни и публични институции, вкл. по обществени поръчки.

2. Подобряване на финансовата дисциплина на държавата и общините, вкл.:

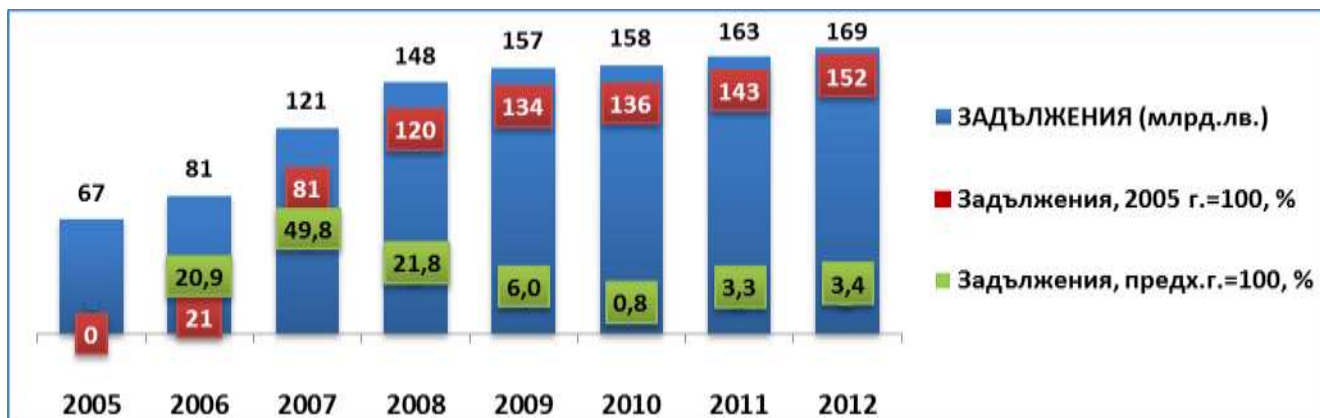
- 1) Коректно транспониране на Директива 2000/35/ЕО относно борбата със забавяне на плащане по търговски сделки;
- 2) Ускорено връщане на ДДС, вкл. изграждане на публичен регистър за дължимите ДДС и акцизи;
- 3) Въвеждане на „данъчна ваканция“ за фирмите, които имат просрочени вземания от държавата и общините;

3. Изграждане на клирингова къща за изчистване на междуфирмени задължения (вкл. с възможности за факторинг) с капитал, предоставен от Държавния бюджет, от банките или чрез публично-частно партньорство.

А. ЗАДЪЛЖЕНИЯ

I. Размер и темп на нарастване на задълженията

Увеличението на задълженията на предприятията от нефинансовия сектор на икономиката в абсолютен размер продължава. В края на 2012 г. те надхвърлят **169 млрд. лв.** В сравнение с 2005 г. са по-големи със 102 млрд. лв. или 2.5 пъти. Спрямо предходната 2011 г. прирастът е с 5,6 млрд. лв., което е 3.4 %.

След спада на годишния прираст на задълженията до най-ниски нива през 2010 г. (1.2 млрд.лв.), **през 2012 г. отново се регисрира нарастване с 5.6 млрд. лв.**

II. Съотношение на задълженията спрямо основни макроикономически показатели

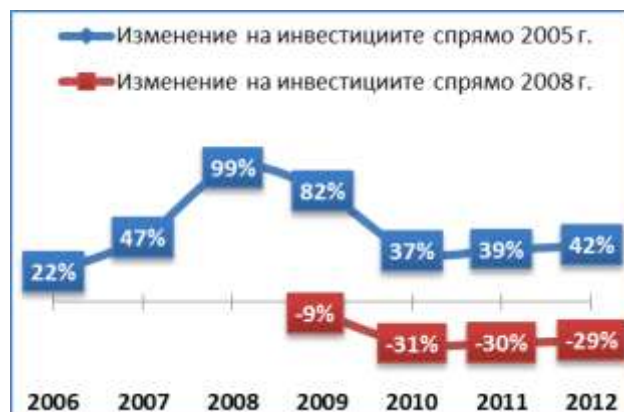
1. Задължения и БВП

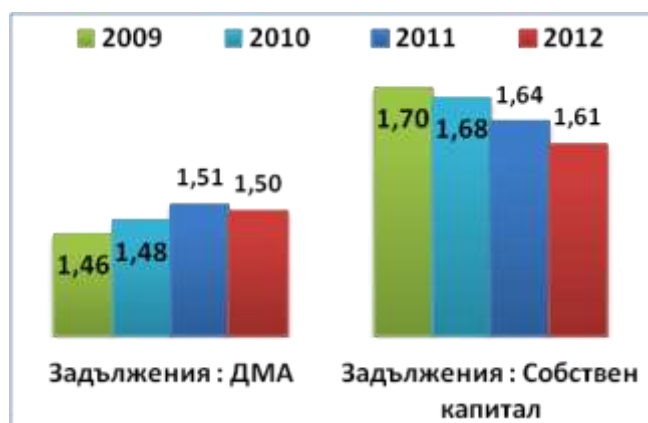
Тенденцията в темповете на растеж на задълженията се обръща след началото на икономическата криза през 2009 г. и от средно 31% (в периода 2005-2008 г.) те намаляват до 1÷6% от БВП. През 2005 г. на 1 лев БВП е имало 1,47 лв. задължения, през 2009 г. – 2,29 лв. (36% повече спрямо 2005 г.), а през 2012 г. съотношението спада до 2,17 лв.

2. Задължения и инвестиции

Инвестиционните разходи през периода 2005-2008 г. нараснаха 2 пъти, а от 2009 г. започнаха да намаляват. През 2012 г., макар и слабо, отново нараства инвестиционната активност, но спрямо 2008 г. инвестициите през 2012 г. са по-малко с 28.7%.

3. Задължения към активи и собствен капитал

По-голямата част от нефинансовите предприятия са **декапитализирани**. Задълженията им в края на 2012 г. са с 61 % по-големи от собствения им капитал и с 50% по-големи от дълготрайните им материални активи.

4. Задължения и приходи от продажби

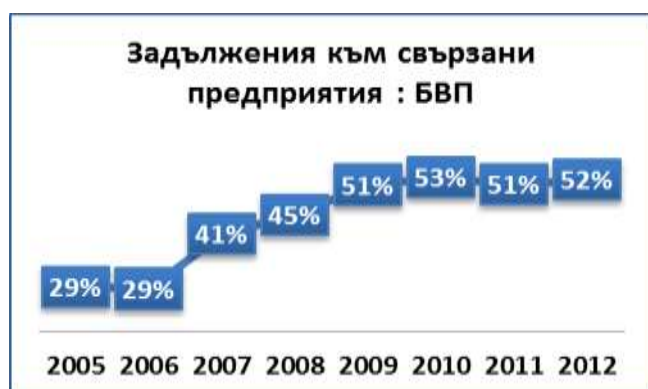
През 2012 г. се запазва **негативното съотношение между размера на задълженията на нефинансовите предприятия и приходите им от продажби** (намалени с балансовата стойност на продадените активи). Спрямо началото на икономическата криза, обаче, се забелязва леко подобряване на това съотношение, като през 2009 г. на 1 лев приходи от продажби са се падали 1.58 лв. задължения, а през 2012 г. – 1.26 лв.

III. Структура на задълженията

1. По вид на кредиторите

В номинално изражение най-голям ръст бележат задълженията към свързани предприятия (+1.9 млрд.лв.) и към доставчици (+0.6 млрд.лв.). Най-голямо увеличение в процентно изражение през 2012 г. спрямо 2011 г. има при данъчните задължения (8.5% ръст) и при облигационните заеми (7.5% ръст).

Кредитор	2005 г.	2011 г.	2012 г.	2012 / 2011 г.	
	млрд.лв.	млрд.лв.	млрд.лв.	млрд.лв.	%
Доставчици	18,128	30,590	31,162	0,572	1,9
Финансови предприятия	14,927	48,867	48,469	-0,398	-0,8
Предприятия от група и свързани предприятия	13,404	38,491	40,414	1,923	5,0
Данъчни	3,017	3,539	3,839	0,300	8,5
Персонал	1,250	1,931	2,019	0,088	4,5
Осигурителни	0,694	1,018	1,072	0,054	5,3
Облигационни заеми	0,306	1,483	1,594	0,111	7,5
По полици	0,000	0,292	0,283	-0,009	-3,0
Аванси	0,000	5,655	6,026	0,371	6,6
Други	15,296	31,213	33,821	2,608	8,4
ОБЩО	67,022	163,079	168,699	5,620	3,4

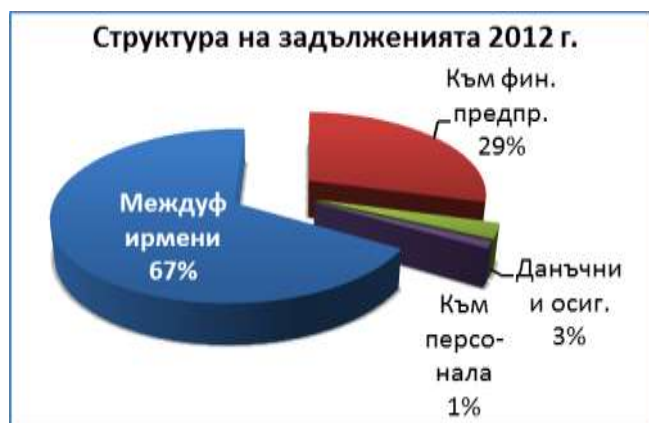
От началото на икономическата криза през 2009 г. задълженията към свързани предприятия запазват високо ниво в размер на около 1/2 от БВП на страната. По такъв начин компаниите от нефинансовия сектор компенсират недостатъчния достъп до кредитен ресурс.

През 2012 г. спрямо 2005 г.:

- Намалява делът на задълженията към доставчици от 27% на 18.5%;
- Увеличават се задълженията към предприятия от група и свързани предприятия (от 20% на 24%), което е тревожно, с оглед възможностите за счетоводно укриване на обороти.
- Намалява делът на данъчните задължения – от 4.5% на 2.3%;

2. Агрегирана структура

През 2012 г.:

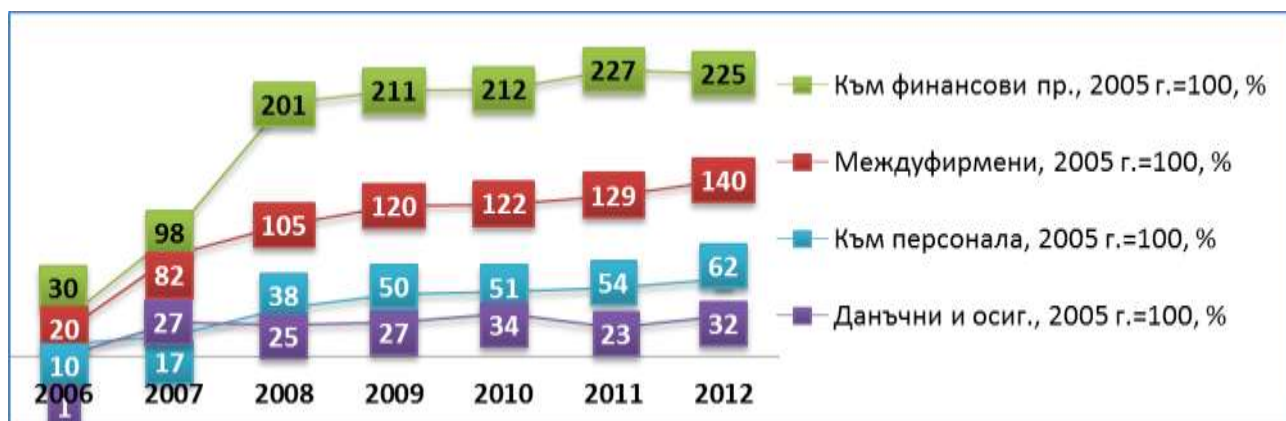
- **Междуфирмените задължения**¹ са 113.3 млрд.лв. - 67% от всички
- **Към финансови предприятия**² задълженията са 48.5 млрд.лв. (29%)
- **Данъчно-осигурителните** задължения са 4.9 млрд.лв. – (3%)
- **Задълженията към персонала** са 2 млрд.лв. – едва 1% от всички задължения

Спрямо 2011 г.:

- **Междуфирмените задължения** нарастват с 5.6 млрд.лв. (5.2%);
- **Задълженията към финансови предприятия** намаляват с 400 млн.лв. (-0,8%), което е свързано преди всичко със слабата инвестиционна активност;
- **Данъчните и осигурителни задължения** се увеличават с 354 млн.лв. (7.8%);
- **Задълженията към персонала** са с 88 млн.лв. (4.5%) повече.

Спрямо 2005 г. най-голям ръст се отчита при задълженията към финансови предприятия (над 2.2 пъти), следвани от междуфирмените задължения (1.4 пъти). Задълженията към персонала нарастват с 62%, а данъчно-осигурителните – с 32%.

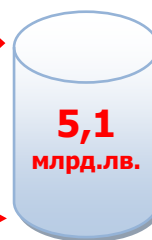

¹ Като "междуфирмени" условно се разглеждат задълженията между стопанските субекти (длъжници и кредитори), при които е възможно да се направи прихващане "задължения - вземания". Такива са задълженията към доставчици, предприятия в група и асоциирани и смесени предприятия, свързани предприятия, както и облигационни заеми, полици, аванси и други.

² Това са задълженията, които не са обвързани с насрещни вземания.

а. Междуфирмени задължения

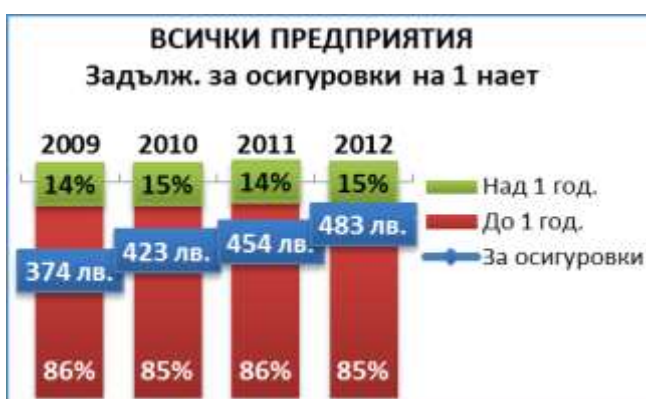
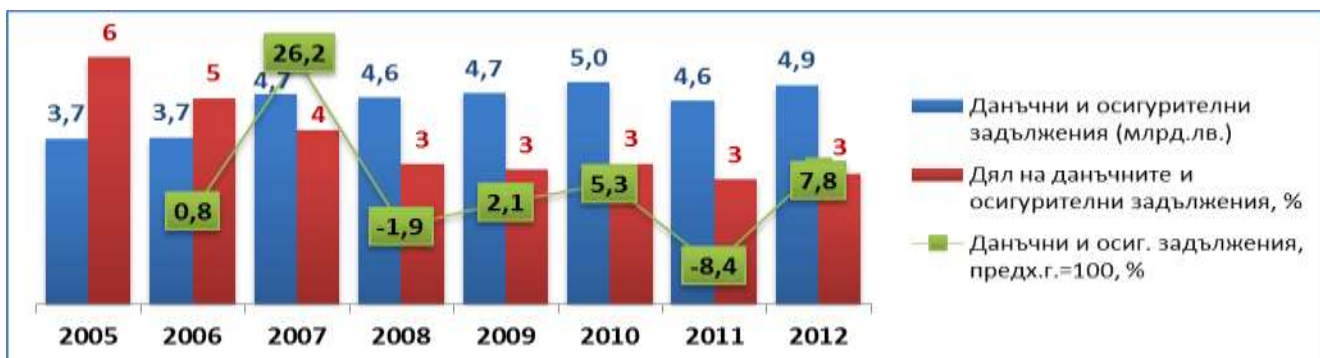
Кредитор	2005	2011	2012	2012/2011	
	млрд.лв.	млрд.лв.	млрд.лв.	%	млрд.лв.
Доставчици	18,1	30,6	31,2	1,9	0,6
Свързани предприятия	13,4	38,5	40,4	5,0	1,9
Облигационни заеми	0,3	1,5	1,6	7,5	0,1
По полици	*	0,3	0,3	-3,0	0,0
Аванси	*	5,7	6,0	6,6	0,4
Други	15,3	31,2	33,8	8,4	2,6
ОБЩО	47,1	107,7	113,3	5,2	5,6

Ръстът на междуфирмените задължения през 2012 г. се дължи основно на увеличението на дълговете към свързани предприятия (+1.9 млрд.лв.), към доставчици (+0.6 млрд.лв.) и към т.нар. „други дебитори и кредитори“ (+2.6 млрд.лв.).

б. Данъчни и осигурителни задължения

Кредитор	2005	2011	2012	2012/2011	
	млрд.лв.	млрд.лв.	млрд.лв.	млрд.лв.	%
Данъчни	3,017	3,539	3,839	0,300	8,5
Осигурителни	0,694	1,018	1,072	0,054	5,3
ОБЩО	3,711	4,557	4,911	0,354	7,8
Дял в общите задължения	6%	3%	3%	-	-

Задълженията за осигуровки средно на едно лице, работещо по служебни и трудови правоотношения, през 2012 г. са били 483 лв., като 15% от тях са със срок над 1 година.

В сравнение с 2009 г. те са нараснали със 109 лв. (29%), а спрямо 2011 г. – с 29 лв. (6.4%).

с. Задължения към финансови предприятия

През 2012 г. задълженията към финансови предприятия са с 33.5 млрд.лв. повече (2.5 пъти) спрямо 2005 г., но **с 398 млн. лв. (-0,8%) по-малко спрямо 2011 г.**

През 2012 г. слабо (с 0.4%) нарастват краткосрочните задължения, докато дългосрочните, които имат инвестиционен характер, намаляват с -1.5%.

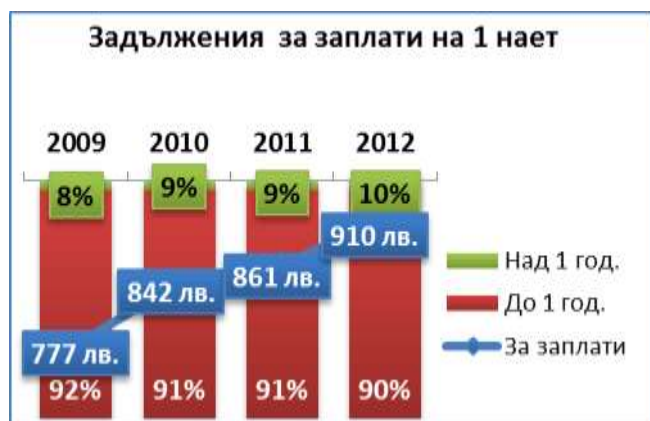

Делът на **лошите и реструктурирани кредити** към края на 2012 г. е 25%.

д. Задължения към персонала

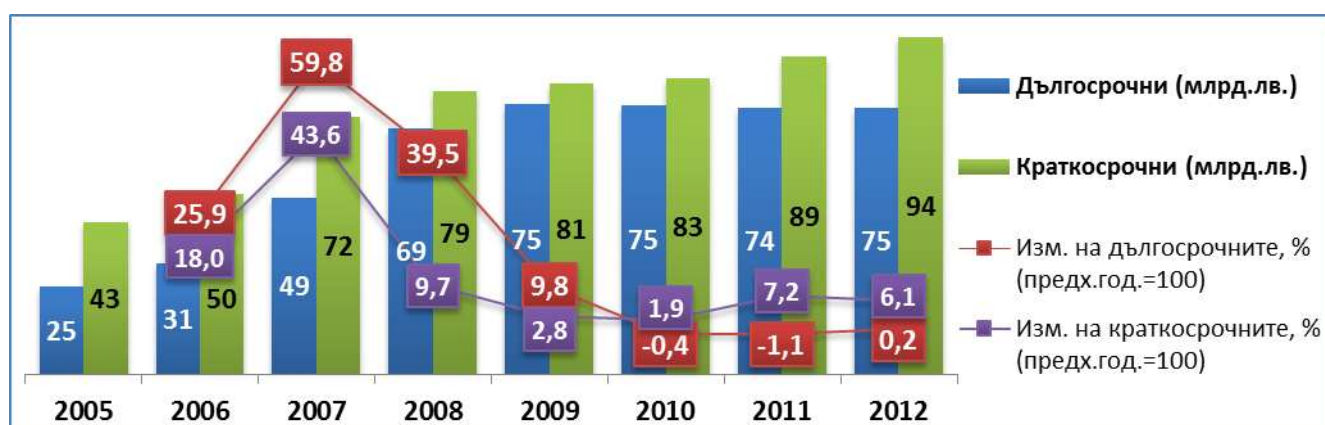
Кредитор	2005	2011	2012	2012/2011	
	млрд.лв.	млрд.лв.	млрд.лв.	млрд.лв.	%
Персонал	1,250	1,931	2,019	0,088	4,5
Дял в общите задължения	3%	2%	2%	-	-

През 2012 г. средно на едно лице, наето по служебни или трудови правоотношения, неизплатените трудови възнаграждения са 910 лв., като 10% от тях са за период над 1 г.

В сравнение с 2009 г. те са повече със 133 лв. (17%), а спрямо 2011 г. – с 49 лв. (5.7%), вкл. наблюдава се леко увеличение на задълженията над 1 год.

3. Срочност на задълженията

През 2012 г. краткосрочните задължения (до 1 г.) нарастват с много по-големи темпове от дългосрочните (над 1 г.), а дългосрочните кредити, които са с инвестиционен характер, дори бележат спад.

Ръстът на краткосрочните задължения с 5.4 млрд.лв. (6.1%) през 2012 г. спрямо 2011 г. показва, че дейността на нефинансовите предприятия се затруднява от **недостатъчните оборотни средства**, с които те обслужват производствената си дейност.

Положителна тенденция е намалението с 5.5% на дългосрочните задължения към доставчици, както и тези към свързани предприятия (-3.5%).

В същото време, налице е сериозно нарастване на **краткосрочните задължения към свързани предприятия**, което е сигнал за счетоводно укриване на обороти.

	Дългосрочни задължения				Краткосрочни задължения			
	2011 г.	2012 г.	2012/2011 г.		2011 г.	2012 г.	2012/2011 г.	
	млрд.лв.	млрд.лв.	млрд.лв.	%	млрд.лв.	млрд.лв.	млрд.лв.	%
Доставчици	4,070	3,845	-0,225	-5,5	26,520	27,317	0,797	3,0
Финансови предприятия	31,018	30,547	-0,471	-1,5	17,849	17,922	0,073	0,4
Свързани предприятия	17,535	16,919	-0,616	-3,5	20,956	23,496	2,540	12,1
Данъчни и осигурителни	0,448	0,539	0,091	20,4	4,109	4,371	0,262	6,4
Персонал	0,173	0,199	0,026	15,0	1,758	1,820	0,062	3,5
Облигационни заеми	1,142	1,216	0,074	6,4	0,341	0,378	0,037	10,9
По полици	0,117	0,137	0,020	17,2	0,175	0,146	-0,029	-16,5
Аванси	1,313	1,268	-0,045	-3,4	4,342	4,758	0,416	9,6
Други	18,543	19,867	1,324	7,1	12,670	13,954	1,284	10,1
ОБЩО:	74,359	74,536	0,177	0,2	88,720	94,163	5,443	6,1

4. По икономически дейности

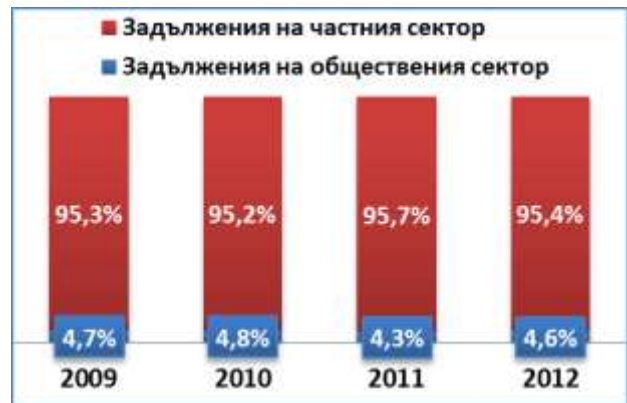
Най-голямо процентно **увеличение** на задълженията през 2012 г. спрямо 2011 г. има в енергетиката, фармацевцията и селското стопанство. В номинално изражение с най-голям ръст са задълженията в енергетиката (3.23 млрд.лв. повече спрямо 2011 г.) и в търговията (4.08 млрд. лв. повече). **Намаление** на задълженията спрямо 2011 г. има в секторите металургия, добивна промишленост, машиностроене, далекосъобщения и химическа промишленост.

Код по КИД-2008	Дейност	Дял в БВП	Дял в задълженията	2011 г.	2012 г.	Прираст, 2012/2011г.	
		%	%	Млрд.лв.	Млрд.лв.	Млрд.лв.	%
A	Селско, горско и рибно стопанство	6,4	2,9	4,149	4,849	0,700	16,9
B-E	Енергетика	24,5	25,2	13,109	16,336	3,227	24,6
	ВиК; Управление на отпадъци			1,169	1,187	0,018	1,6
	Добивна промишленост			1,950	1,839	-0,111	-5,7
	Преработваща промишленост, вкл.:			22,449	23,203	0,754	3,4
	• Хранително-вкусова пром.			5,821	6,253	0,432	7,4
	• Произв. на основни метали			4,787	4,505	-0,282	-5,9
	• Произв. на каумчук и пластмаси			3,119	3,432	0,313	10,0
	• Произв. на текстил и облекло			1,650	1,705	0,055	3,4
	• Произв. на дървен м-ал и хартия			1,427	1,616	0,189	13,2
	• Произв. на мебели			1,324	1,337	0,013	1,0
	• Произв. на химични продукти			1,357	1,327	-0,030	-2,2
	• Произв. на машини и оборудване			0,968	0,933	-0,035	-3,6
	• Произв. на ел.съоръжения			0,823	0,883	0,060	7,3
• Произв. на превозни средства	0,754	0,711	-0,043	-5,7			
• Произв. на лекарства	0,418	0,500	0,082	19,8			
F	Строителство	5,9	10,6	17,510	17,847	0,337	1,9
G-I	Търговия	20,1	29,2	33,145	37,224	4,079	12,3
	Транспорт, складиране и пощи			6,186	6,717	0,531	8,6
	Хотелиерство и ресторантьорство			5,307	5,395	0,088	1,7
J	Информационни технологии	5,3	5,2	0,746	0,827	0,081	10,9
	Далекосъобщения			7,181	6,986	-0,195	-2,7
	Издателска д-ст, радио и ТВ			0,887	0,906	0,019	2,2
L	Операции с недвижими имоти	9,2	14,9	24,422	25,198	0,776	3,2
M-N	Професионални дейности и научни изследвания; админ. и спомаг. д-сти	5,1	8,3	11,710	13,994	2,284	19,5
O-Q	Държ. управление; образование; здравеопазване и социална работа	13,0	0,5	0,811	0,911	0,100	12,4
R-U	Култура, спорт, развлечения и др.	2,4	1,0	1,468	1,691	0,223	15,2

5. По институционални сектори

Основната част от задълженията (95.4%) са на предприятията от частния сектор, но тези в общественения сектор нарастват с по-високи темпове.

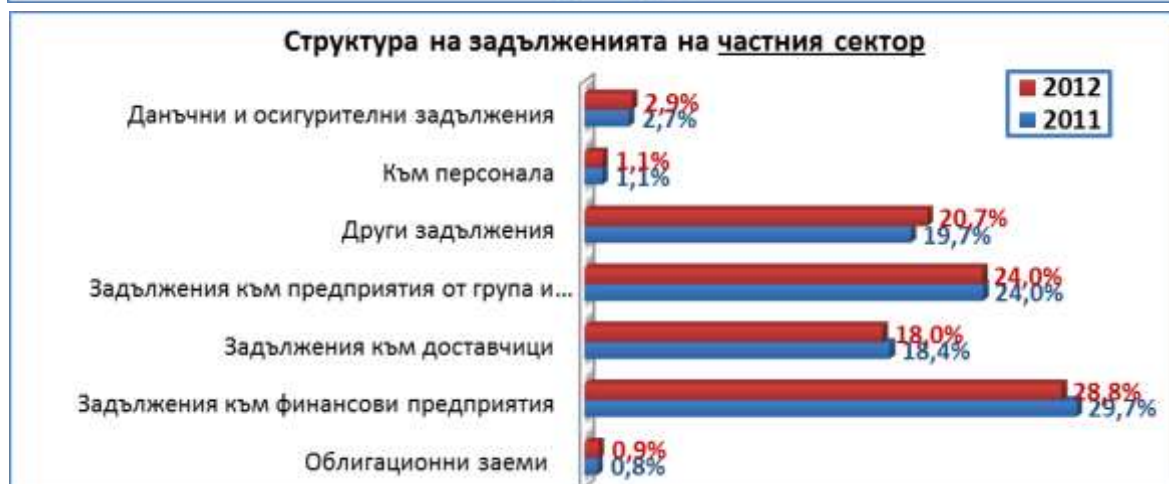
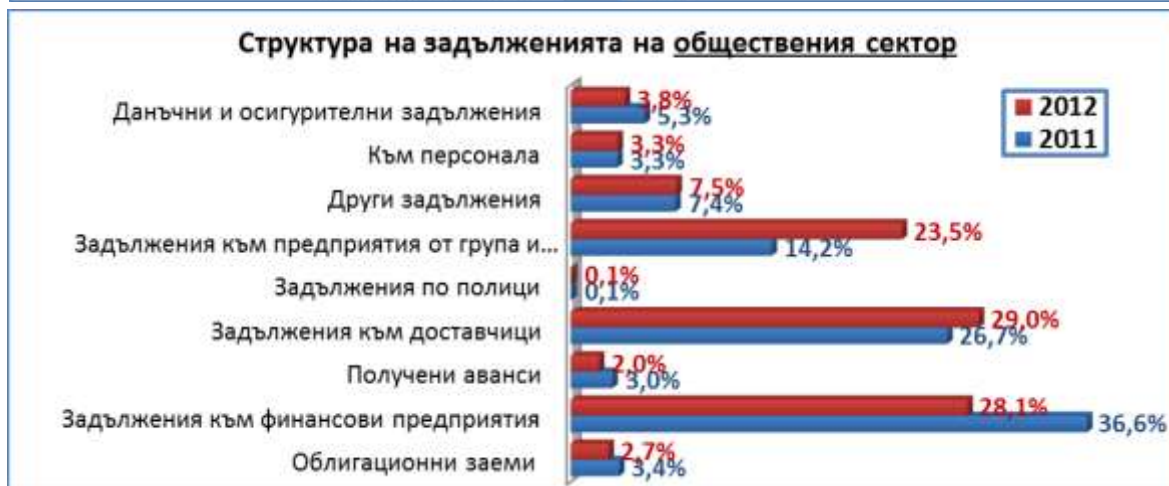
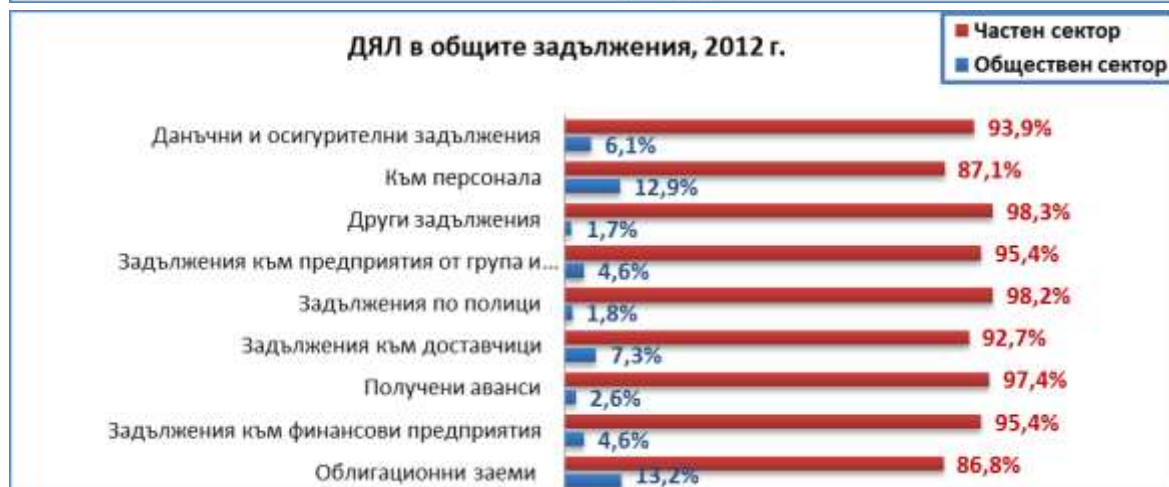

През 2012 г. задълженията на предприятията от обществения сектор съставляват 38% от размера на техните **активи**, т.е. на 100 лв. активи се падат 38 лв. задължения. При предприятията от частния сектор задълженията са със 75% повече от активите, т.е. на 100 лв. активи се падат 175 лв. задължения.

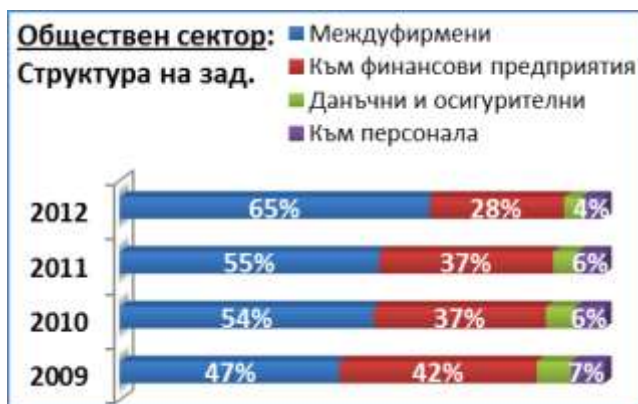
На 100 лв. **приходи от продажби** на предприятията от обществения сектор задълженията са 57 лв., а в частния сектор са 79 лв.

а. По вид на кредитора

в. Агрегирана структура

Агрегираната структура на задълженията е почти еднаква в частния и в публичния сектор, като най-голям е дялът на междуфирмените задължения (две-трети от всички), следвани от тези към финансови предприятия (около 30%). Задълженията за данъци, осигуровки и трудови възнаграждения са с маргинални стойности (2-4%).

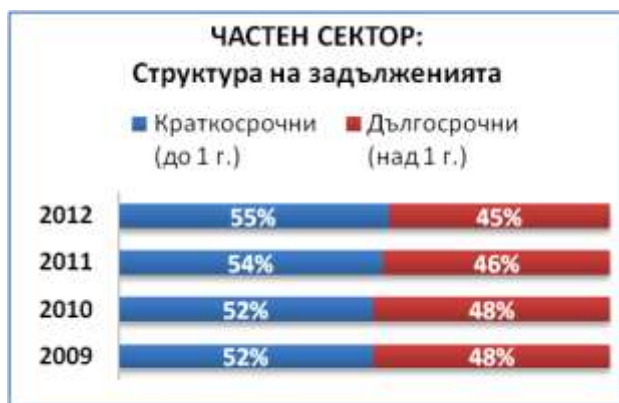

Аналогични са тенденциите и по отношение **дела на задълженията на частния и на обществения сектор в общите задължения** на нефинансовите предприятия. В периода 2009-2012 г. частният сектор запазва дяловете си в общите задължения, докато общественият сектор увеличава дела си в междуфирмените задължения и почти наполовина намалява дела си в данъчно-осигурителните задължения.

с. Дългосрочни и краткосрочни

И в частния, и в обществения сектор намалява **делът на дългосрочните задължения (над 1 г.)** в периода 2009-2012 г., но тази тенденция е много по-силно изразена в обществения сектор, където намалението е почти два пъти – от 47 на 26%.

6. По размер на предприятията

Задълженията на малките и средни предприятия (с до 250 заети), които водят двустранни счетоводни записвания, в началото на 2013 г. **надхвърлят 62 млрд.лв.** и съставляват **38% от всички задължения на нефинансовите предприятия.**

Спрямо общите задължения на нефинансовите предприятия, най-голям е делът на МСП в задълженията към персонала (46.9%), към финансови предприятия (45.4%), към осигурителната (46.4%) и към данъчната система (42.5%).

През 2012 г. на 100 лв. **продажби** в МСП се падат 59 лв. задължения.

В периода 2010-2012 г. е налице тенденция към спад на задълженията спрямо продажбите.

Б. ВЗЕМАНИЯ

1. Общ размер на вземанията

Към края на 2012 г. общият размер на вземанията на предприятията от нефинансовия сектор на икономиката е 71.5 млрд.лв., от които 561 млн.лв. (0.8%) са просрочени (над 90 дни). Дългосрочните вземания (над 1 г.) са в размер на 8 млрд.лв. (12% от всички вземания), от които 7.6 млрд.лв. (95%) са по търговски заеми и лизинг.

Вземане	(млрд.лв.)	2010 г.	2012 г.	Изм. 2012/2010 г.	
				Млрд.лв.	%
Вземания от клиенти и доставчици		34,713	39,074	4,361	12,6
Вземания от предоставени търговски заеми		11,192	13,390	2,198	19,6
Данъци за възстановяване от реп. бюджет		2,141	1,757	-0,384	-17,9
Данъци за възстановяване от общините		0,083	0,050	-0,032	-38,9
Вземания от персонала		0,014	0,016	0,002	12,0
Вземания от подотчетни лица		0,295	0,292	-0,003	-1,2
Вземания по финансов лизинг		0,654	0,654	0,001	0,1
Други вземания		12,550	16,310	3,759	30,0
ОБЩО вземания, в т.ч.:		61,642	71,543	9,901	16,1
- До 1 година		55,562	63,623	8,061	14,5
- Над 1 година		6,080	7,920	1,840	30,3

Съотношение:	2010 г.	2012 г.
„Вземания“ ÷ „Задължения“	39,6%	42,4%
„Вземания“ ÷ „Междуфирмени задължения“	60,0%	63,1%

2. Вземания от държавата и общините

Към края на 2012 г. държавата, общините и предприятията с преобладаваща държавна и/или общинска собственост дължат на фирмите 2.6 млрд.лв., в т.ч. 2.3 млрд.лв. са държавните задължения и 360 млн.лв. са общинските. **Просрочените** задължения в края на 2012 г. възлизат на 284 млн. лв., в т.ч. 111 млн. лв. от държавата и 173 млн. лв. от общините, а в края на 2013 г. са 152 млн. лв. от държавата и 162 млн.лв. от общините.

Задължение	2010 г.		2012 г.		Изм. 2012/2010 г.	
	млн.лв.	дял	млн.лв.	дял	млн.лв.	%
За изпълнени поръчки, в т.ч.:	491 801	100	446 613	100	-45 188	-9,2
• Общини	135 051	27	139 976	31	4 925	3,6
• Държава	356 750	73	306 637	69	-50 113	-14,0
Данъци за възстановяване, в т.ч.:	2 223 131	100	1 807 071	100	-416 060	-18,7
• Общини	82 533	4	50 417	3	-32 116	-38,9
• Държава	2 140 598	96	1 756 654	97	-383 944	-17,9
Други задължения, в т.ч.:	276 919	100	392 120	100	115 201	41,6
• Общини	31 598	11	168 060	43	136 462	431,9
• Държава	245 321	89	224 060	57	-21 261	-8,7
ОБЩО, в т.ч.:	2 990 101	100	2 645 804	100	-344 297	-11,5
• Общини	249 182	8	358 453	14	109 271	43,9
• Държава	2 742 669	92	2 287 351	86	-455 318	-16,6

Съотношение:	2010 г.	2012 г.
„Вземания от държавата и общините“ ÷ „Задължения“	1,9%	1,6%
„Вземания от държавата и общините“ ÷ „Междуфирмени задължения“	2,9%	2,3%